

Dr Tanja Nedimović¹

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“

UDK: 371.279.7

Vršac

ISBN 978-86-7372-171-2, 18 (2013), p.254-261

Stručni rad

PODBACIVANJE DAROVITIH – MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA KVANTITATIVNIH ISTRAŽIVANJA

Rezime: Teoretičari i istraživači darovitosti nisu saglasni ni oko definisanja fenomena podbacivanja darovitih, kao ni oko toga da li ovaj fenomen zaista postoji. Pojedini autori iznose argument da je podbacivanje samo puki statistički artefakt koji se identifikuje u odnosu na neku arbitrarno uspostavljenu normu, te da o podbacivanju darovitih ni ne možemo govoriti kao legitimnoj psihološkoj kategoriji. Generalno, postoje problemi i nesaglasnost u identifikaciji darovitih, a u skladu sa tim, i problemi u identifikaciji darovitih podbacivača. Ako tome pridodamo nesaglasnost oko samog postojanja fenomena i definisanja darovitih podbacivača, možemo uočiti brojna pitanja i dileme metodološke prirode koja značajno mogu uticati i ograničavati nacрте kvantitativnih istraživanja ove problematike. Neka od pitanja kojima ćemo se baviti u ovom radu su: kako definisati pojam darovitosti i kako darovitost izmeriti; kako definisati pojam podbacivanja darovitih, kolika traba da bude diskrepanca između potencijala i postignuća darovitih da bi neko bio označen kao podbacivač; kako tu diskrepancu izmeriti?

Gljučne reči: darovitost, podbacivanje darovitih, kvantitativna istraživanja.

Rezultati dosadašnjih istraživanja i dostupna literatura koja se bavi predikcijom uspešnosti i podbacivanjem darovitih ukazuje na nedovoljnu istraženost ove problematike i na nesaglasnost kako u operacionalizaciji varijabli, tako u načinu njihovog kvantifikovanja u istraživačkim nacrtima. Takođe, navodi se i da razlozi visokog postignuća jednih, odnosno, podbacivanje drugih darovitih pojedinaca, još uvek dobrim delom ostaju u sferi misterije (McCoah, 2002). Rezultati istraživanja pokazuju da najoptimalniji prediktivni modeli objašnjavaju oko 50% varijanse uspešnosti darovitih (Trost, 2000), a da taj procenat opada u longitudinalnim istraživanjima. Rezultati Termanove longitudinalne studije u kojoj je praćeno oko 1500 ispitanika svrstanih u 1% najboljih po skor u testu inteligencije pokazali su da izvestan broj ovih ispitanika ne ostvaruje postignuće koje bi se očekivalo na osnovu njihovih intelektualnih sposobnosti (Zuo & Cramond, 2001). Oni se mogu označiti kao podbacivači (Altaras, 2006).

Metodološke dileme istraživanja darovitosti su brojne, i one mogu zahvatiti različite segmente u koncipiranju istraživačkih nacрта u ovoj oblasti. Prvobitna stanovišta o izjednačavanju darovitosti sa visokim intelektualnim sposobnostima ubrzo su bila zamenjena velikim brojem *sposobnosti* i oblasti u okviru se darovitost može ispoljiti. Dakle, kompleksna priroda fenomena darovitosti teoretičare i istraživače je usmerila ka pokušajima potpunijeg definisanja i određenja

---

¹ nedimovic.tanja@gmail.com

ovog pojma, nakon što su napuštena i redefinisana stanovišta po kojima su se visoke opšte intelektualne sposobnosti izjednačavale sa darovitošću. Podsetimo se da je klasična procena inteligencije po Bineovom testu zasnovana uglavnom na proceni dve vrste inteligencije: logičko - matematičke i verbalno – lingvističke i da je pod snažnim uticajem kulture. U Bineovom testu zadaci su raspoređeni po godištima, na osnovu gradiva koje je predviđeno za određeni uzrast. Ispitivanje započinje lakšim zadacima, onima koji su predviđeni za dete godinu dana mlađe od ispitanika i zatim se postepeno težina zadataka povećava sve dok se ne dođe do preteških zadataka. Na osnovu dobijenih odgovora ustanovljuje se mentalni uzrast deteta, poredi sa stvarnim uzrastom i tako dobija kvantitativan pokazatelj opštih intelektualnih sposobnosti. Poređenjem mentalnog uzrasta i stvarnog uzrasta dobija se količnik inteligencije. Ova vrsta testiranja procenjuje samo zadnji odgovor ispitanika, bez uvida u proces kojim se do odgovora došlo. U saglasnosti sa ovom paradigmom su i Termanova stanovišta po kojima se darovitost poistovećuje sa visokom inteligencijom, a ineligencija sa postignućem na testu. Po Termanu, koji je bio pobornik testova i pokreta mentalnog testiranja, genijalnost ne predstavlja nikakvu *misterioznu i monstruožnu mutaciju*, već jednostavno izvanrednu sposobnost rezonovanja prilikom rešavanja problema, sposobnost prilagođavanja novim situacijama i učenja kroz iskustvo, te je u skladu sa tim zastupao stanovište da je IQ ne samo prihvatljiv, već jedini verodostojan pokazatelj ovako shvaćene darovitosti (Tannenbaum, 1986). Ovakva stanovišta su, donekle, dovela do druge krajnosti, nove paradigme u proučavanju darovitosti, do toga da definicija darovitosti ima koliko i samih autora koji su se bavili ovim fenomenom (Starko, 2000). Moguće prevladavanje ovog problema može se pronaći u Renzulijevom (Renzulli, 2005) konceptu određenja darovitosti na kontinuumu gde bi na jednom kraju bili pristupi određenja darovitosti kao visoke opšte intelektualne sposobnosti (npr. Termanovo određenje darovitosti), a na drugom kraju kontinuumu bi bili savremeni multidimenzionalni koncepti darovitosti. U skladu sa tim, kao primer jedne od savremenih multidisciplinarnih teorija darovitosti često se navodi Renzulijeva teorija tri prstena koja darovitost određuje kao interakciju natprosečnih sposobnosti, posvećenosti zadatku i motivacije (Štula, 2006).

Gardner (2006) u drugoj polovini 20. veka stvara teoriju o višeznačnim inteligencijama koja prikazuje ljudsku inteligenciju kao vrlo dinamično, stalno promenljivo polje u kojem su raznovrsne sposobnosti povezane na više nivoa i imaju mogućnost ispoljavanja više načina. Mada kritičari njegovu teoriju smatraju više sociološkom nego psihološkom, ona je pokrenula mnogo značajnih pitanja o kulturološkom uslovljavanju procene inteligencije i dala ravnopravno mesto čitavom nizu ljudskih sposobnosti koje do tada nisu bile prepoznate niti merene u klasičnim testovima procene inteligencije, kao što su, na primer, muzičke, kinestetičke ili interpersonalne sposobnosti. Teorija višeznačnih inteligencija je otvorila novo poglavlje u proučavanju ljudske inteligencije i ljudskih stvaralačkih potencijala uopšte, odvojivši se od isključivog kognitivnog pristupa u proučavanju ljudskih umnih potencijala, zasnovanom na statistički obrađenim testovima i ideji o generalnom faktoru inteligencije. Gardner tvrdi da je definicija inteligencije koja se razvija i prepoznaje u školama kao lingvistička i matematička jednostavno preuska.

Takođe, klasična testiranja đaka ne stavljaju njihovu inteligenciju u životni kontekst i zbog toga čitav niz aspekata inteligencije ostaje nevidljiv i nije bitan deo obrazovanja. On predlaže da se umesto numeričkog količnika inteligencije koristi izraz *profil inteligencije*, jer se tako fokus stavlja ne na kvantitet, nego na njen kvalitet. Njegova definicija inteligencije kao biofizičkog potencijala za obrađivanje informacija na određen način da bi se rešio problem ili stvorili produkti koji se vrednuju u određenoj kulturi ili zajednici (Gardner, 2006) ostavlja prostor za razvoj i stavlja inteligenciju u socijalni kontekst.

Klasifikacije koje se sreću u literaturi o darovitosti najčešće se oslanjaju na Sternbergovo razlikovanje implicitnih i eksplicitnih teorija (Sternberg & Davidson, 1986). Implicitno teorijski pristup podrazumeva ne-empirijska razmatranja darovitosti i predstavlja polaznu pretpostavku za one radove u kojima autori iznose svoje definicije ovog pojma i njihove implikacije. U eksplicitno-teorijskim pristupima, neka pretpostavljena definicija darovitosti ima samo ulogu ishodišta i okvira za empirijska istraživanja iz kojih zatim nastaje određena koncepcija darovitosti. Unutar eksplicitno-teorijskih pristupa, autori razlikuju kognitivne (one koji istražuju bazične kognitivne mehanizme darovitosti), razvojne (one koji istražuju uzrasne promene i uzrasno-specifične manifestacije darovitosti) i domenospecifične (one koje istražuju određene vidove darovitosti) (Altaras, 2006).

Na osnovu gore navedenog, uočava se postojanje mogućih metodoloških problema u samom određenju darovitosti i identifikaciji darovitih pojedinaca što može implicirati i probleme u identifikaciji darovitih podbacača. I u teorijskim razmatranjima i u istraživačkim nacrtima postavlja se pitanje koliki treba da bude nesklad između potencijala i postignuća da bi neko bio označen kao podbacač. Različiti autori predlažu različite kriterijume darovitosti. Ganje (Gagné, 2005, prema Jovanović i sar. 2010) pojmove darovitosti i talenta definiše široko, tako da se oni odnose na gornjih 10% populacije po prirodnim sposobnostima u nekom domenu, odnosno na gornjih 10% po određenoj sistematski razvijenoj veštini. S druge strane, određeni broj autora darovitog pojedinca vide kao inovatora koji rešava problem u nekoj akademskoj zajednici, čime se u definisanju fenomena darovitosti približavaju Renzulijevoj teoriji (Jovanović i sar., 2010).

Nakon razmatranja mogućih metodoloških problema koji se tiču samog definisanja pojma darovitih, izvor narednih metodoloških nedoumica može se postaviti kao pitanje *kako izmeriti uspešnost darovitih?* Operacionalizacija uspešnosti darovitih pojedinaca razlikuje se u literaturi. Kada je reč o akademskoj uspešnosti dece i mladih školskog uzrasta, najčešće se kao indikatori navode ocene iz relevantnih nastavnih predmeta, procene nastavnika i procene uspešnosti od strane ostalih učenika. Metaanalize inostranih studija koje se bave uspešnošću darovitih (Štula, 2006) ukazuju da je interes istraživača pre svega usmeren na iznalaženje optimalnog modela predikcije uspešnosti darovitih pojedinaca u akademskom (najčešće školskom) domenu. Varijable koje su se najčešće pojavljivale kao prediktorske varijable bile su operacionalizovane preko skorova na testovima inteligencije, odnosno preko skorova na testovnim akademskih sposobnosti (tzv. SAT – Scholastic Aptitude Test). S obzirom da su se ovakvi modeli predikcije pokazali prihvatljivim, to je dovelo do tendencije da se uspešnost darovitih

pojedina u raznim akademskim domenima u novije vreme opisuje kao interakcija kognitivnih, konativnih i afektivnih faktora, odnosno kao rezultat interakcije pomenutih faktora i faktora sredine (porodica, škola, vršnjaci, mediji). U ovakvom skupu prediktorskih varijabli, rezultati istraživanja pokazuju da se kognitivne sposobnosti dosledno pojavljuju kao najrelevantiji prediktori (Trost, 2000), ali da je značajan doprinos i uloga pojedinih ličnih karakteristika i to: introverzija, visoka frustraciona tolerancija, istrajnost u radu, visoki nivo aspiracija, doživljaj sopstvene kompetentnosti, kooperativnosti, ambicioznosti i istrajavanja u okončavanju određenog zadatka i sl.

Među autorima koji se bave fenomenom podbacivanja darovitih i koji nude različite definicije podbacivanja postoji, u određenoj meri, saglasnost koja se odnosi na razliku između potencijala (sposobnosti) i postignuća (odnosno između predviđenog i ostvarenog učinka) kao ključnom određenju fenomena podbacivanja darovitih (Reis & McCoach, 2000). U psihološkom smislu, podbacivanje znači ne dosegnuti one kriterijume koji se postavljaju ili koji bi se mogli postaviti na osnovu uvida u nečije sposobnosti, odnosno (prethodna) postignuća na istim ili sličnim zadacima. Iako je pojam srodan pojmovima neuspešnosti i niskog postignuća, podbacivanje se ne može poistoveiti ni sa jednim od ova dva koncepta. Podbacivanje predstavlja poseban, sasvim određen i ograničen vid neuspešnosti – neuspešnosti u odnosu na sposobnosti. Pojam podbacivanja ne govori o tome kakav je nečiji rezultat s obzirom na druge, spoljne kriterijume i u skladu sa tim, ne mora da označava neuspešnost u normativnom smislu, odnosno ne implicira nisko, ispodprosečno postignuće u odnosu na druge osobe. S obzirom da su sposobnosti uvek vezane za neku određenu oblast ili određenu vrstu aktivnosti, za podbacivanje se može reći da predstavlja fenomen koji se odnosi na diskrepancu između neke konkretne (ne nužno intelektualne) sposobnosti i postignuća u odgovarajućem domenu (Altaras, 2006). Iako se podbacivanje može javiti u svim oblastima ljudskih sposobnosti/darovitosti, u literaturi se uglavnom govori o akademskom podbacivanju, odnosno o diskrepanci između intelektualne sposobnosti i školskog postignuća. Vajtmore (Whitmore, 1980, prema Gojkov, 2008) je podbacivanje (neostvarenost) definisao kao performansu o kojoj se prosuđuje ili na osnovu ocena ili na osnovu rezultata na testovima, ili na osnovu oba ova kriterijuma. Po ovim stanovištima, nesklad između mogućeg (očekivanog) i ostvarenog učinka srž pojma podbacivanja.

Većina autora koji se bave proučavanjem ovog fenomena, pri operacionalizaciji pojma sposobnosti koriste standardizovane testove inteligencije, dok postignuće najčešće određuju kao aktuelnu meru akademskog (najčešće školskog) uspeha. Problem neostvarenih darovitih je taj što oni često ni nisu identifikovani kao daroviti, te bi u skladu sa tim identifikovanje darovitih podbacivača trebalo da bude jedna od najvažnijih briga sistema za identifikovanje darovitih pojedinaca (Gojkov, 2008).

Ako pođemo od stanovišta da podbacivanje podrazumeva diskrepancu između sposobnosti i postignuća, nameće se potreba za definisanjem tj. operacionalizacijom ovih koncepta, kao i za operacionalizacijom koncepta diskrepance. Različiti autori to čine na različite načine, što može biti problem u poređenju rezultata različitih metodoloških nacrti fenomena podbacivanja darovitih.

Podbacivanje se, po nekim autorima (Dowdall & Colangelo, 1982) može operacionalizovati kao diskrepanca između:

- Dve standardizovane mere (npr. IQ skora i skora na testu postignuća).
- Jedne standardizovane i jedne nestandardizovane mere (npr. IQ-a i školske ocene).
- Dve nestandardizovane mere (npr. nastavničke procene sposobnosti i školskog postignuća).

Poseban problem predstavlja operacionalizacija koncepta diskrepance – postavlja se pitanje koliko treba da bude odstupanje stvarnog od očekivanog učinka da bi mogli da govorimo o podbacivanju. Neke definicije sugerišu da podbacivanje postoji nezavisno od veličine odstupanja između očekivanog i postignutog uspeha, dok druge vezuju podbacivanje za pojavu *velike, značajne* ili *dramatične* razlike između dva postignuća. Treća grupa definicija sadrži precizna kvantitativna određenja o tome koja se diskrepanca može kvalifikovati kao podbacivanje. Na osnovu gore navedenog može se uočiti da je operacionalizacija fenomena darovitih podbacivača opterećena brojnim problemima i nesaglasnostima u izboru i definisanju kriterijuma. Dakle, psihološke konceptualizacije i operacionalizacije podbacivanja otvaraju i brojna pitanja (Altaras, 2006):

- Da li pojava podbacivanja izvire iz greške u merenju?
- Da li je moguće govoriti o podbacivanju darovitih osoba?
- Gde je granica između *adekvatnog postignuća* tj. uspešnosti i *postignuća neprimerenog sposobnostima*?
- Da li je uopšte primereno davati ocene o uspešnosti nečijeg postignuća?

Sledeće važno pitanje koje takođe može biti problem u metodološkom smislu je utvrditi i operacionalizovati faktore koji utiču na podbacivanje darovitih. Pregledom literature, mogu se uočiti tri etiološka modela koja pojašnjavaju faktore koji utiču na podbacivanje darovitih, i to: individualni, porodični i školski (Baker et al., 1998). Individualni model zasniva se na stanovištu da se osnovni uzroci nastanka podbacivanja nalaze u samom darovitom pojedincu, i to u njegovim motivacionim, bihevioralnim i emocionalnim problemima. Porodični model se zasniva na pretpostavci da se uzroci podbacivanja nalaze u neadekvatnoj porodičnoj podršci darovitog deteta, gde se podbacivanje posmatra kao indikator porodičnog stresa. Školski model odražava širi pristup, u skladu sa Bronfenbrennerovom teorijom ekoloških sistema (Bronfenbrenner, 2005), koji uzima u obzir interakciju između različitih konteksta kao potencijalne determinante ponašanja, a podbacivanje posmatra kao rezultat sukoba između potreba deteta i školskog okruženja. Modeli koji kombinuju psihičke (intraindividualne) i socijalne (interindividualne) faktore u rasvetljavanju etiologije podbacivanja imaju najveću podršku među istraživačima u ovoj oblasti (Altaras, 2006).

Istraživanja koja se bave intraindividualnim faktorima koji utiču na podbacivanje darovitih, pokazuju da su daroviti podbacivači po svojim osobinama ličnosti sličniji profilu nedarovitih podbacivača nego darovitih upešnih učenika (Altaras, 2006). U poređenju sa darovitim, daroviti podbacivači pokazuju se kao socijalno manje zreli, sa više emocionalnih problema, sa češćim učešćem u antisocijalnim aktivnostima i sa nestabilnijim self-konceptom (Dowdall &

Colangelo, 1982). Neki od faktora koji se najčešće, na osnovu rezultata istraživanja, povezuju sa darovitim podbacačima su i nizak akademski self-koncept, niska motivacija i kriza identiteta, nisko postavljeni ciljevi (Jovanović i sar., 2010). U novije vreme javlja se i slika darovitog podbacača kao kreativca i/ili buntovnika, a njoj doprinose nalazi istraživanja koji kod podbacača identifikuju izazitu potrebu za nezavisnošću, interesovanja koja izlaze iz okvira kurikuluma, orijentaciju na socijalnu, a ne na akademsku sferu (Altaras, 2006). Istraživanja koja se bave interpsihičkim faktorima koji utiču na podbacivanje darovitih, naglašavaju značaj posledica delovanja obrazovnog sistema, pri čemu se pre svega misli na neizlaženje u susret potrebama darovite dece, s jedne strane i na pretežno disciplinujuće ustrojstvo obrazovnih institucija uopšte (Jovanović, 2008).

Većina dosadašnjih istraživanja i studija o darovitosti i darovitim podbacačima koristila je kvantitativni pristup, pri čemu se najčešće koriste testovi kognitivnih sposobnosti prilikom čega se rezultati ovih testova koriste kao indikatori inteligencije, visokih sposobnosti ili same darovitosti (Gojkov, 2008). U koncipiranju kvantitativnih nacrti istraživanja darovitih, pa u skladu sa tim i darovitih podbacača, treba se voditi računa o određenim ograničenjima. Da bi se zaista rasvetlili pojmovi darovitosti i darovitih podbacača, istraživanja treba da izađu iz kalupa tradicionalnih nacrti i standardnih instrumenata procene (Renzulli, 1991) koji, iako su sasvim adekvatni sa stanovišta stare paradigme, ne predstavljaju najbolje rešenje za proučavanje dinamičkih aspekata darovitosti. *Metodološka mutidimenzionalnost* psihologije darovitosti treba da počiva na ravnopravnosti kvalitativne i kvantitativne metodologije i da podrazumeva uključivanje netradicionanih/alternativnih vidova procene i prikupljanja podataka, kao što su deskriptivne i opservacione studije, studije slučaja, narativna analiza i analiza diskursa – intervju, dnevnika i drugih introspektivnih izveštaja (Renzulli, 1991; Swassing, 1994). Korišćenje ovakvih tehnika u proceni i prikupljanju podataka istraživačima bi trebalo da omogući da afektivne i motivacione dimenzije darovitosti i darovitih podbacača posmatraju *iznutra*, iz perspektive same darovite osobe, i da interakciju individualnih i sredinskih činilaca ovih pojava istraže u svojoj njihovoj složenosti. Na taj način bi se u izvesnoj meri mogla umanjiti ograničenja kvalitativnih nacrti istraživanja ovih složenih fenomena.

Literatura:

- Altaras, A. (2006). *Darovitost i podbacivanje*, Pančevo-Beograd: Mali Nemo, CPP i Institut za psihologiju.
- Baker, J. A., Bridger, R., & Evans, K. (1998). Models of underachievement among gifted preadolescents: The role of personal, family and school factors. *Gifted Child Quarterly*, 42, 5–15.
- Bronfenbrenner, U. (2005). *Making human beings human: Bioecological perspectives on human development*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dowdall, C. B. & Colangelo, N. (1982). Underachieving gifted students: Review and implications. *Gifted Child Quarterly*, 26 (4), 179-184.

- Gardner, H. (2006). *Multiple Intelligences – New Horizons*, New York: Basic Books.
- Gojkov, G. (2008). *Metodološki problemi istraživanja darovitosti*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“.
- Jovanović, V. (2008). Dijalog i obrazovanje. U: *Collection of Essays of the Belgrade Open School, 2007–2008* (str. 141–156), Beograd: BOŠ.
- Jovanović, V., Teovanović, P., Mentus, T., & Petrović, M. (2010). Daroviti podbacač u školi - neko ko ima problem, ili 'buntovnik' koji pravi problem? *Psihologija*, 43(3), 263-279.
- McCoach, D. B. (2002). A validation study of the school attitude assessment survey. *Measurement and evaluation in counseling and development*, 35(2), 66-99.
- Reis, S. M., & McCoach, D. B. (2000). The underachievement of gifted students: What do we know and where do we go? *Gifted Child Quarterly*, 44(3), 152–170.
- Renzulli, J. S. (1991). The National Research Center on the Gifted and Talented: the dream, the desing, and the destination. *Gifted Child Quarterly*, 35 (2), 73-80.
- Renzulli, J. S. (2005). The tree-ring conception of giftedness: A developmental model for creative productivity. U R.J. Stenberg & J.E. Davidson (Eds.) *Conceptions of giftedness*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Starko, A. J. (2000). Finding the problem finders: Problem finding and the identification and development of talent. In: R. C. Friedman & M. B. Shore (Eds.). *Talents unfolding: Cognition*
- Sternberg, R. J. & Davidson, J. E. (1986). Conceptions of giftedness: A map of the terrain. In: Sternberg, R. J. & Davidson, J. E. (Eds), *Conceptions of giftedness* (3-18). Cambridge: University Press.
- Swassing, R. (1994). Forward, *Roeper Review*, 17 (2), 76.
- Štula, J. (2006). Intelektualne sposobnosti i osobine ličnosti kao prediktori matematički darovitih srenjoškolaca. *Psihologija*, 39 (4), 491-507.
- Tannenbaum, A. J. (1986). Giftedness: A psychosocial approach. In: R. J. Sternberg & Davidson, J. E. (eds), *Conceptions of giftedness* (21-51). Cambridge: University Press.
- Trost, G. (2000). Prediction of excellence in school, higher education and work. In: K. Heller, F. Mönks, R. Sternberg & R. Subotnik (Eds.). *Giftedness and talent* (317-327). Oxford: Elsevier science.
- Zuo, L., & Cramond, B. (2001). An examination of Terman's gifted children from the theory of identity. *Gifted Child Quarterly*, 45(4), 251–259.

Dr Tanja Nedimovic

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov” Vršac

nedimovic.tanja@gmail.com

UNDERACHIEVEMENT OF THE GIFTED – POSSIBILITIES AND LIMITATIONS OF QUANTITATIVE RESEARCH

Theoreticians and giftedness researchers have not reached an agreement either on the definition of the phenomenon of underachievement of the gifted or whether the phenomenon really exists. Certain authors have offered an argument that underachievement is nothing else but a mere statistical artifact, identified in accordance to an arbitrarily established norm; consequently, we cannot talk about underachievement as a legitimate psychological category.

Generally speaking, there are problems and disputes in regard to identification of the gifted and thus to the identification of gifted underachievers. If this is followed by the disagreement about over the

very existence of the phenomenon and its identification, we can notice a number of issues and dilemmas of methodological nature that can significantly influence and limit the designs of quantitative research dealing with the subject. Certain questions to be dealt with in the paper are the following: how to define the notion of giftedness and how to measure giftedness; how to define the notion of underachievement of the gifted; what should be the level of discrepancy between potential and achievement of the gifted so that somebody should be labeled as an underachiever; how to measure the mentioned discrepancy?

Key words: giftedness; underachievement of the gifted; quantitative research.

